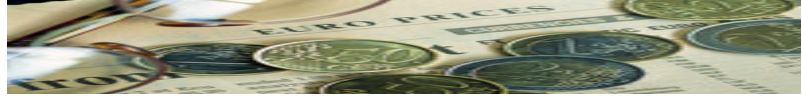

BU SAYIDA:

AVRUPA BİRLİĞİ NORMLARI IŞIĞINDA MERKEZİ UYUMLAŞTIRMA BİRİMİ VE DIŞ DENETİM KURUMU(SAYIŞTAY) ARASINDAKİ İŞBİRLİĞİ NASIL SAĞLANABİLİR?	2
TÜRKİYE'NİN TOPLULUK PROGRAMLARINA KATILIMI	5
AVRUPA BİRLİĞİ'NDE AR-GE YATIRIMLARI VE VERGİ TEŞVİKLERİ	8
ULUSLARARASI DÜZENLEMELER IŞIĞINDA YOLSUZLUKLA MÜCADELE: RÜŞVET VE UNSURLARI (1)	10
MEDENİYETLER ÇATIŞMASINDAN MEDENİYETLER İTTİFAKINA	13
'AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KARAR ALMA SÜRECİ' KONULU SEMİNERE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME	17

AB Ekonomi ve Maliye Bakanları Konseyi

12 Şubat 2008 tarihinde Brüksel'de AB Ekonomi ve Maliye Bakanları Konseyi (ECOFIN) Toplantısı gerçekleştirilmiştir. Tartışılan konular arasında, istikrar ve yaklaşma programları, AB Konseyi'nin bahar toplantısına hazırlık, düzenlemelerin iyileştirilmesi, 2006 bütçesinin serbest bırakılması ve Konseyin sınırları dahilindeki toplantılar bulunmaktadır.

ECOFIN'de ulaşılan başlıca sonuçlar şunlardır:

- ✚ Hizmetler üzerinden alınan KDV ile ilgili yeni düzenlemeler getiren bir reform paketi kabul edilmiştir. Onaylanan yeni KDV düzenlemesine göre, tüketime yapıldığı üye ülkeye göre hizmetler vergilendirilecektir.
- ✚ Üye ülkeler tarafından sunulan güncelleştirilmiş istikrar ve uyum programları değerlendirilmiştir. AB'nin İstikrar ve Büyüme Paketi altında, para birimi avro olan üye ülkelerin istikrar programı, tek para sistemi dışındaki ülkelerin ise uyumlaştırma programı sunulmaları gerekmektedir. Programlar, üye ülkelerin orta vadeli bütçe hedeflerini, beklenen ekonomik gelişmeler ve değişkenler hakkında varsayımları, bütçesel ve diğer ekonomik tedbirlerin tanımını içermekle beraber, bu varsayımların bütçe ve borç durumlarını nasıl etkileyeceğini analiz etmektedir.
- ✚ Ekonomik ve mali ilişkiler ile ilgili anahtar konuları içeren bir belge ile AB'nin enerji ve iklim değişikliği hedeflerine ulaşabilmesi için gerekli ekonomik araçların etkinliğine ilişkin sonuçlar kabul edilmiştir. Bu belgeler, 13-14 Mart 2008 tarihlerinde gerçekleştirilecek AB Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'nde ele alınacaktır.
- ✚ Hırvatistan ile yenilenmiş bir katılım ortaklığı belgesi kabul edilmiştir. Karar Batı Balkan ülkelerinin istikrarı ve birleşme süreçleri çerçevesinde ortaklığın kurulmasını öngören Tüzüğe dayanmaktadır.

AVRUPA BİRLİĞİ NORMLARI IŞIĞINDA MERKEZİ UYUMLAŞTIRMA BİRİMİ VE DIŞ DENETİM KURUMU (SAYIŞTAY) ARASINDAKİ İŞBİRLİĞİ NASIL SAĞLANABİLİR?

PINAR ACAR AB Uzmanı

Türkiye'nin halihazırda içinde bulunduğu Avrupa Birliği'ne (AB) katılım sürecinde yürütmekte olduğu Birlik mevzuatına uyum çalışmaları arasında, Mali Kontrol ile ilgili 32 No'lu Fası'nda bugüne kadar ciddi gelişmeler kaydedilmiştir. 2006 yılında yürürlüğe giren değişikliklerle birlikte son halini alan 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu'nun uygulanmasıyla başlayan süreçte, AB standartlarına uyum amacıyla hayata geçirilen pek çok yasal ve idari düzenleme aracılığıyla kamuda mali yönetim ve kontrol reformu devam etmektedir. Çok sayıda ikincil ve üçüncül düzenlemelerle yasal temeli şekillendirilen bu reformun getirdiği yenilikler arasında;

- kamu harcamalarında etkinlik, etkililik ve ekonomikliği artırmak amacıyla ademi merkezi bir yapıda işleyen, şeffaf ve yönetsel olarak hesap verebilir bir **mali yönetim ve kontrol** mekanizmasının oluşturulması,
- söz konusu mekanizmanın iyi işleyişini güvence altına alacak fonksiyonel anlamda bağımsız bir **iç denetim sisteminin** uygulamaya konması ve
- gerek mali yönetim ve kontrol ve gerekse iç denetim alanında, AB uygulamaları ve uluslararası standartlar ışığında tüm kamuda uyumlaştırma fonksiyonunu yürütecek bir **Merkezi Uyumlaştırma Biriminin**ⁱ oluşturulması hedeflenmektedir.

Bu makale, kamu iç kontrol (mali yönetim ve kontrol + iç denetim) mekanizmasının iyi işleyişini temin etmek üzere ortak bir hedefe hizmet eden Merkezi Uyumlaştırma Birimi ve Sayıştay arasındaki işbirliğinin nasıl geliştirilebileceğini ortaya koymak amacıyla yazılmıştır. Bu doğrultuda, örneğin bazı AB üye ülkelerinde yürürlükte olan işbirliği anlaşmaları gibi araçlarla söz konusu organlar arasındaki mevcut iletişimin daha da yoğunlaştırılması uygun mudur ve bu durum dış denetimin bağımsızlığı ile nasıl bağdaşır şeklindeki sorulara cevap bulmaya çalışacaktır.

Konu, her iki aktörün iç kontrolün sağlıklı işleyişinde oynadığı rol itibarıyla aralarındaki

işbirliğinin geliştirilmesinin daha etkin ve etkili bir kontrol ortamı yaratıp yaratmayacağını değerlendirmek bakımından incelemeye değerlidir. Bu çerçevede, AB değerlendirmeleri esas alınarak Sayıştay ve Merkezi Uyumlaştırma Biriminin kamu iç kontrol mekanizmasıyla ilişkisine şöyle bir göz atmak gerekirse;

Sayıştay devletin en yüksek denetim fonksiyonlarından birini yürüten bir kamu kuruluşudur.ⁱⁱ Sayıştay'ın temel fonksiyonu kamuda hesap verebilirliği korumak ve geliştirmektir. Denetim işinin layığıyla yapılabilmesi ve denetim bulgularının kredibilitésinin korunabilmesi için Sayıştay'ın hem yasama hem de yürütmeden gerekli ölçüde bağımsız olması esastır. Sayıştay kamuda etkin ve etkili iç kontrolün oluşumunu teşvik eder ve destekler. Buna ilave olarak, iç kontrolün iyi değerlendirilmesi Sayıştay'ın denetim fonksiyonunun iyi işleyebilmesi için elzemdir (uygunluk, mali ve performans denetimleri). Güçlü ve fonksiyonel olarak bağımsız iç denetim birimlerinin varlığı Sayıştay'ın da istediği bir durumdur; işte bu sebeple ki Sayıştay iç denetimin kurulması ve geliştirilmesi ve bağımsızlığının temini için gerekli yardım ve rehberlik hizmetinin sağlanmasına destek vermelidir. Sayıştay, yasama ve yürütmeyi de kapsayan tüm ilgili paydaşlara bulgu ve tavsiyelerini iletmekle yükümlüdür.

Kamu iç mali kontrol sisteminin içsel bir parçası olan merkezi uyumlaştırma birimi ise, merkezi yönetim içinde yer alır ve iç kontrol yöntemlerinin uluslararası standartlar ve en iyi uygulamalar doğrultusunda uyumlaştırılması ve geliştirilmesinden sorumludur. Merkezi Uyumlaştırma Birimi yönetsel hesap verebilirlik temelinde mali yönetim ve kontrol ile iç denetimin yeni yasal düzenlemeler esas alınarak tüm kamu kurum ve kuruluşlarında koordine edilmesi ile görevlidir. Bu birim, kamu iç mali kontrol sisteminin ilkelerinin itici motoru ve geliştirme merkezi olarak görülmelidir; bu kapsamda ilgili mevzuat ve standartların uygulanması sonucunda edinilen deneyimden gerekli derslerin çıkarılması, bunların paylaşımı ve konsolidasyonu Birimin temel görevleri arasındadır. Bu birimin diğer bir önemli hedefi

de, iç kontrol ile ilgili personelin kalitesinin iyileştirilmesi olmalıdır.

Sayıştay ve Merkezi Uyumlaştırma Biriminin ortak hedefi, iç kontrol sisteminin iyileştirilmesidir ve bunu sağlarken doğru adres her ikisi için de kamu yönetimi/yöneticileridir. Farklı roller, sorumluluklar ve yetkileri dikkate alındığında bu iki organın hedeflerine ulaşmada sağlayacağı karşılıklı destek farklı tip ve düzeyde gerçekleşebilir:

- **Ortak gelişim ve eğitim çalışmalarını:** Merkezi Uyumlaştırma Biriminin mali kontrol ve iç denetim mesleklerinin gelişimine yönelik sürdürülebilir eğitim olanaklarının oluşturulması, koordinasyonu ve gözetiminden sorumlu organ olarak Sayıştay ile yakın işbirliği içinde olması büyük kolaylık sağlayacaktır.

- **İlgili mevzuat üzerinde görüş alışverişini:** Merkezi Uyumlaştırma Birimi taslak yasal düzenlemeler, rehber ve standartları kapsayan tüm ilgili mevzuat hakkında Sayıştay'ın değerlendirmelerine başvurabilir.

- **Birbirlerinin çalışma ve yayınlarından faydalanma:** İnternet üzerinden karşılıklı erişimin mümkün olduğu yayınlar ve çalışmaların paylaşımı ve bu çerçevede tartışma grupları aracılığıyla bir sinerji yaratılması faydalı bir uygulamadır.

- **Personel deđiőimi:** Hollanda'daki örnek uygulama Maliye Bakanlığı ile Sayıştay arasında geçici süreli personel değişimine olanak tanımıştır; bu uygulamanın her iki organın birbirlerinin yapısı, işleyişini ve sorunlarını anlamaya yardımcı olduğu tespit edilmiştir.

- **Danışma Komitesi:** İç kontrol ile ilgili sorunları düzenli olarak ele alacak danışma niteliğinde üst düzey bir çalışma grubu oluşturularak iki organ arasındaki iletişim ve işbirliğine daha resmi bir nitelik kazandırılabilir. Böyle bir çalışma grubu, her iki organın ayrı yetki ve hedefleri dikkate alınarak mevcut sorunlara çözüm yollarını aramakla görevli olacaktır.

Özellikle yeni AB üye ülkelerindeki (2004 yılından itibaren Birliğe katılım sağlayan 12 ülke) mevcut işbirliği şekillerine bakıldığında, hemen hemen hepsinde Sayıştay ve Merkezi Uyumlaştırma Birimi arasında sağlam bir işbirliğinin mevcut olduğu dikkati çekmektedir.

Bu işbirliği, kamu iç kontrol sisteminin ilkeleri ve Merkezi Uyumlaştırma Biriminin işleyişini düzenleyen 'Dış Denetim Kanunu' ya da 'Kamu Maliyesi Kanunu' gibi yasal mevzuatlarda öngörölmüştür. Daha ileri bir işbirliği, örneğin Bulgaristan ve Polonya'da 2002 yılından itibaren yürürlükte olan **işbirliği anlaşmaları** temelinde yürütölmektedir.

Polonya örneğine bakıldığında, Haziran 2002 yılında Kamu Maliyesi Kanununun yürürlüğe girmesinden 6 ay sonra Sayıştay ve Maliye Bakanlığı arasında bir işbirliği anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşmada, denetim ve kontrol alanında ortak bir terminoloji ve sözlük geliştirilmesi, denetim ve kontrole ilişkin yabancı metinlerin hazırlık çalışmaları, iç denetimle ilgili standartların hazırlanması, denetim ve mali kontrol yöntemlerinin belirlenmesi, iç denetim planlarının hazırlanması ve raporlama süreçlerinde kullanılacak bilgiye ilişkin ilkelerin belirlenmesi, mali kontrol ve iç denetim ilkelerinin teşvik edilmesi ve iç kontrol ile ilgili personel için eğitim düzenlenmesi konularında bir yakın işbirliği ve ortak çalışma alanı taahhüt edilmektedir. Bu uygulama, Sayıştay'ın gerek AB fonlarının hem de ulusal kaynakların denetiminden elde ettiği bilgi birikimi ve deneyimle birlikte kamuda denetim alanında oynadığı öncü rol dikkate alınarak şekillendirilmiştir. Polonya'da denetimle ilgili yöntemler, risk değerlendirme mekanizması, performans denetimi ve bulguların test edilerek karşılaştırılması gibi pek çok unsurun kamuda belirli ölçüde yeknesak hale getirilebileceği sonucuna varılmıştır. Somut bir örnek olarak, Polonya Sayıştay'ının kullandığı pek çok IT aracı piyasanın çok altında bir maliyetle iç denetçilere sağlanmıştır.

Benzer şekilde Bulgaristan'da Temmuz 2002 tarihinde yürürlüğe giren işbirliği anlaşmasına göre, idari ceza verilmesi öngörölen Sayıőtayca tespit edilmiş zarar ve ihlallerle ilgili durumlar, Kamu İhale Kanunu ihlalleriyle ilgili tespitler ve denetim faaliyetiyle ilgili ortak faaliyetlerde Sayıştay ve Merkezi Uyumlaştırma Birimi temas ve işbirliği halinde olacaktır. Yine iç ve dış denetimle ilgili olarak; rehber, manuel ve standartlar, yıllık program ve planlardan elde edilen bilgiler, gelecekte düzenlenecek olan çalıştay, seminer ve toplantılar da dahil tüm eğitim faaliyetleri, yolsuzluk ve mali usulsüzlüklerle ilgili riskli alanlar, gelecek denetim faaliyetleriyle ilgili üçer aylık programlar (işbirliği sayesinde

denetim yapılacak alanları belirleyerek denetimde verimliliği artırmak amacıyla) ve denetim faaliyetleriyle ilgili yıllık raporların karşılıklı olarak iletilmesi öngörülmektedir.

Yukarıda bahsi geçen işbirliği yöntemleri çerçevesinde AB Ülkeleri Sayıştay ve Merkezi Uyumlaştırma Birimi arasındaki işbirliğini desteklemekte ve bu işbirliğinden elde edilecek sonucun kazan-kazan şeklinde olacağını düşünmektedir. Tavsiye edilen işbirliği araçları genellikle ortak eğitimler, bilgi değişimi, iç denetim raporlarına erişim, iş planlarının değişimi ve koordinasyonu ve düzenli koordinasyon toplantıları şeklindedir. Buna karşın yazılı işbirliği anlaşmaları, ortak denetimler ve personel değişimi gibi daha ileri işbirliği uygulamaları hala tartışmalıdır. Karşılıklı güven ve saygı temelinde sağlanacak bilgi paylaşımı ve iletişim daha iyi bir işbirliği için şarttır; ancak dış denetimin ve dolayısıyla Sayıştay'ın bağımsızlığı zaman zaman bu işbirliğinin önünde bir engel gibi görülebilmektedir.

Genel olarak, AB Ülkelerindeki Merkezi Uyumlaştırma Birimleri kamuda hesap

verebilirliğin gelişimi yönünde Sayıştay desteğinin önemine vurgu yapmakta; iç kontrolün (iç denetimi de kapsayacak şekilde) dizaynı aşamasında doğrudan Sayıştay müdahalesi uygun bulunmamakla birlikte iç denetim kapasitesinin geliştirilmesi sürecinde Merkezi Uyumlaştırma Biriminin ihtiyaç duyduğu kamusal desteğin güçlendirilmesi açısından Sayıştay'ın önemine işaret etmektedirler. Sayıştay, Merkezi Uyumlaştırma Biriminin karşılaştığı risklerle (yetki sorunu, karşılaşılan direnç, kaynak ve personel eksikliği vs.) mücadelede gerekli tavsiyelerde bulunarak söz konusu alanların iyileştirilmesine destek vermelidir. Bununla birlikte Sayıştay ve Merkezi Uyumlaştırma Biriminin mali yönetim ve kontrol ile iç denetim alanlarında ortak bir anlayış ve terminolojiye sahip olması aradaki işbirliğinin sürdürülebilmesi için hayatidir. Sonuç olarak, dış denetimin bağımsızlığının muhafaza edilmesi gereği ve böyle bir işbirliğinin denetimin maliyetine olan etkisi de dikkate alındığında iyi bir işbirliği için en uygun alanlar yöntem, standartlar ve tanımların geliştirilmesi, ortak eğitim programları ve denetim faaliyetlerinin planlanması ve koordinasyonu olarak görülebilir.

KAYNAKLAR:

AB Komisyonu Bütçe Genel Müdürlüğu tarafından düzenlenen CHU-3 Konferansı notları, 13-15 Mart 2006, Bled - Slovenya .

Ulusal Denetim Ofisi ve Kamu İç Mali Kontrol Ajansı Arasında İşbirliği ve Etkileşim Anlaşması, 3 Temmuz 2002.

Maliye Bakanı ve Sayıştay Başkanı arasında Kamu Bütçe Örgütlerinin iç mali kontrol, iç denetim ve dış denetimleriyle ilgili faaliyetlerin uyumlaştırılmasına ilişkin anlaşma, 12 Haziran 2002.

ⁱ Gerek mali yönetim ve kontrol ve gerekse iç denetim alanlarına ilişkin olarak örgütlenecek Merkezi Uyumlaştırma Birimi bu iki alanı da bünyesinde barındıran tek bir organizasyon şeklinde ya da ayrı ayrı iki organizasyon şeklinde düzenlenebilir. Bu makalede kullanılan 'Birim' ifadesi her iki alanı da kapsayan bir yapı olarak değerlendirilmelidir.

ⁱⁱ Türkiye'de Sayıştay'ın yetki ve görevleri 832 Sayılı Kanun'da düzenlenmiştir; buna göre 'Sayıştay, genel ve katma bütçeli dairelerin gelir ve giderleri ile mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetlemek ve sorumluların hesap ve işlemlerini yargılama yolu ile kesin hükme bağlamak ve kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlerini yapmakla görevlidir.' (Madde-1)

TÜRKİYE'NİN TOPLULUK PROGRAMLARINA KATILIMI

DUYGU YÜCESOY AB Uzman Yardımcısı

Topluluk programları, Avrupa Birliği'nin (AB) geliŐtirdiĐi politikaların uygulanmasına yön veren, politikaların paydaŐlarıyla buluŐmasını sağlayan ve vatandaşların da AB'nin işleyiş esasları hakkında bilgilenmesini amaçlayan politika araçlarından biridir. Topluluk programları, AB'ye üye ülkeler için olduğu kadar, katılım sürecindeki aday ülkeler için de mevzuata uyum çalıŐmalarının daha sağlıklı bir biçimde devam ettirilmesi ve üye ülkelerle birçok alanda iŐbirliĐinde bulunma imkanının sunulması bakımından önem arz etmektedir. Bu yazıda, yeni müzakere baŐlıklarının da açılmasıyla Türkiye- AB temaslarının biraz daha canlılık kazandığı bu dönemde Türkiye'nin 2008 yılı itibariyle taraf olduğu topluluk programları genel hatlarıyla ele alınacaktır.

Birliğin çalışma yöntemlerinin ve politikalarının iŐleyiŐsinin daha iyi anlaşılması ve topluluk bilincinin yerleŐtirilmesi amacıyla aday ülkelerin de topluluk programlarından yararlanmaya baŐlaması konusundaki ilk tartıŐmalar 1993 Kopenhag Zirvesi'nde, AB ile Ortaklık Anlaşması bulunan Merkezi ve Doğu Avrupa (MDAÜ) ülkelerine yönelik olarak ele alınmıŐtır. 1997 Lüksemburg Zirvesi'nde ise, MDAÜ'ye ek olarak Güney Kıbrıs'ın da adaylık statüsü kazanmasıyla birlikte söz konusu ülkelerin, durum bazında değerlendirilerek bazı Topluluk ajanslarına ve programlarına katılabilecekleri ifade edilmiştir. Bu zirve, adı geçen ülkelerin yanı sıra Türkiye'nin de topluluk programlarından yararlanmaya baŐlaması hususunda belirleyici olmuştur. Türkiye'nin bazı program ve ajanslara durum bazında değerlendirilmek üzere katılımını öngören "Türkiye için Avrupa Stratejisi"ninⁱ oluşturulmasına karar verilmesinin ardından, 1999 Helsinki Zirvesi'nde adaylığının teyit edilmesiyle birlikte Türkiye, ilke olarak aday ülkelere açık tüm AB program ve ajanslarına katılma hakkını elde etmiştir.ⁱⁱ

Topluluk Programları'na katılıma hukuki bir zemin kazandırmak amacıyla öncelikle, **26 Şubat 2002** tarihinde Brüksel'de "**Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Topluluğu Arasında Türkiye Cumhuriyeti'nin Topluluk Programlarına Katılmasının Genel İlkeleri Hakkında Çerçeve Anlaşması**"ⁱⁱⁱ imzalanmıŐ

ve Çerçeve Anlaşma **5 Eylül 2002** tarihinde yürürlüğe girmiştir. Anlaşmanın 1. maddesine göre "Türkiye, AB'ye aday MDAÜ ülkelerinin katılımına açık olan tüm Topluluk programlarına, bu programların kabulüne dair hükümlere uygun olarak katılabilir". Çerçeve Anlaşması'nın imzalanmasını takiben, Türkiye'nin katılma kararı aldığı her Topluluk programı için Avrupa Komisyonu ile Türkiye arasında bir Mutabakat Zaptı (Memorandum of Understanding) imzalanmaktadır. Bu Mutabakat Zaptı'nda programa katılım esaslarının yanı sıra katılım için ödenmesi gereken katkı payına (GSHM temelinde belirlenen) ilişkin esaslar da yer almaktadır. Türkiye'nin katılım sağladığı Topluluk programlarından bazıları şöyledir:

EĞitim alanındaki Topluluk programları

♦ YAŐAM BOYU ÖĞRENME (LIFE LONG LEARNING)^{iv} (2007-2013)

Türkiye'nin AB EĞitim ve Gençlik Programları'na "tam ülke" statüsünde katılması **1 Nisan 2004** tarihinde gerçekteŐmiŐ ve ilk dönem 2006 yılının bitmesiyle sona ermiŐtir. 2007 yılı itibariyle YaŐam Boyu ÖĞrenme ve Gençlik (Youth In Action) Programları yeni bir döneme girmiştir. Öncekiler gibi bu programlar da AB üyesi ülkeler, EFTA ülkeleri ve Aday Ülkelerin katılımıyla gerçekteŐtirilmektedir. Batı Balkan ülkeleri ve İsviçre'nin de ileri yıllarda programlara katılımı öngörülmektedir. İlk dönemde, **Socrates (Genel EĞitim), Leonardo da Vinci (Mesleki EĞitim) ve Gençlik** programlarına yönelik olarak hem katılım öncesi AB fonlarından, hem de ulusal katkı paylarından oluşan toplam 67 milyon Avro'luk bir bütçe oluşturulmuŐ; ülkemiz eğitim ve gençlik sektörü bu bütçeden karŐılıksız hibe olarak yararlanmıŐtır.

Programın temel amacı, Topluluk içinde eğitim ve öğretim sistemleri arasında değişim, işbirliği ve hareketliliğin güçlendirilmesini ve böylece Topluluk sisteminin dünya çapında bir kaliteye ulaşmasını sağlamaktır. 2007-2013 yıllarını kapsayan yeni program daha önce yürütölmüŐ olan "**Comenius, Erasmus, Leonardo da Vinci ve Grundtvig**" programlarının

birleŐimi ile Transversal Program ve Jean Monnet eyleminden oluŐmaktadır. Programın yürütülmesinden Avrupa Komisyonu EĞitim ve Kültür Genel Müdürlüğü sorumludur.^v

KOBİ'lere ve giriŐimciliĐe yönelik Topluluk programları

◆ REKABET EDEBİLİRLİK ve YENİLİKÇİLİK ÇERÇEVE PROGRAMI^{vi} (COMPETITIVENESS and INNOVATION FRAMEWORK PROGRAMME) (2007-2013)

Teknoloji ve bilgi transferi ile iş ortamının geliştirilmesini ve yenilikçilik hizmeti sunulmasını, yenilenmiş Lizbon Stratejisi hedeflerine ulaşmak için Avrupa'da iş gücünün ve büyümenin artırılmasını, KOBİ'lerin bilgi iletişim ve çevre teknolojilerinden, yenilenebilir enerji kaynaklarından faydalanmasının sağlanmasını amaçlayan bu programın btgesi yaklaŐık 3.6 milyar Avro olarak belirlenmiştir. Program, **Girişimcilik ve Yenilikçilik Programı (Entrepreneurship and Innovation Programme), Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT) Politikası Destek Programı (ICT Policy Support Programme) ve Avrupa İçin Akıllı Enerji Programı (Intelligent Energy Europe)** olmak üzere 3 bileŐenden oluŐmaktadır. Btgenin %90'ı KOBİ'lerin programa katılımını teşvik etmeye ve KOBİ'leri desteklemeye ayrılmıŐtır.

İlk bileŐen olan Girişimcilik ve Yenilikçilik Programı'na, Ekim 2002 tarihinde Komisyon ile imzalanan Mutabakat Zaptı ile katılım saĐlanmıŐtır. Bu program Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ile KOSGEB tarafından yrtlen **"AB İŞletme, Girişimcilik ve özellikle Küçük ve Orta lekli İŐletmeler İçin ok Yıllı Program'ın (MAP)"** yenilik ve çevre konularını da içeren daha geniŐ ve kapsamlı bir versiyonudur.^{vii} Programın yürütülmesinden Komisyon'un İŞletme ve Sanayi Genel Müdürlüğü sorumludur.

◆ YEDİNCİ ÇERÇEVE PROGRAMI (SEVENTH FRAMEWORK PROGRAMME) (2007-2013)

AB Çerçeve Programları (P), Avrupa Birliği'nde çok uluslu araştırma ve teknoloji geliştirme projelerinin desteklendiği ve yönlendirildiği başlıca Topluluk programıdır.

Çerçeve Programları'nın başlıca amaçları arasında Avrupa'nın bilimsel ve teknolojik temelini güçlendirilmesi, endüstriyel rekabetin desteklenmesi ve ülkeler arası işbirliğinin teşvik edilmesi yer almaktadır.

7. P, önceki ereve programlarında elde edilen baŐarıları temel olarak bir Avrupa Araştırma Alanı kurmayı hedeflemektedir. Bununla beraber, 7. P' yi, önceki ereve programlarından ayıran bazı temel unsurlar arasında, programın dört yıl yerine yedi yıllık bir dönemi kapsaması, araçlardan ziyade araştırma temalarına değinmesi, faaliyetlerin ve uygulama araçlarının basitleŐtirilmesi, araştırma-geliŐtirmeye (AR-GE'ye) odaklanması, bilimsel faaliyetlere destek sağlayan Avrupa Araştırma Konseyi'nin kurulması ve uluslararası işbirliğinin **dört özel programda** bütünleŐtirilmesi yer almaktadır. Bu programlar **İŞbirliği zel Programı, Fikirler zel Programı, KiŐiyi Destekleme zel Programı ve Kapasiteler zel Programı'dır**. Programın btgesi 53.2 milyar Avro'dur. Programa ilişkin Mutabakat Zaptı 1 Haziran 2007 tarihinde TÜBİTAK Brüksel TURBO Ofisi'nde imzalanmıştır.^{viii}

Tüketicinin korunması alanındaki Topluluk programları

◆ HALK SAĞLIĞI ALANINDA TOPLULUK EYLEM PROGRAMI^{ix} (COMMUNITY ACTION PROGRAMME FOR PUBLIC HEALTH) (2003-2008)

Temel hedefleri arasında sağlığı tehdit eden unsurlara odaklanarak vatandaşların sağlık güvenliğini iyileŐtirmek, sağlıkta refah ve eŐitlik ilkelerini teşvik etmek ve kamuoyunu sağlık konusunda bilinçlendirmek yer almaktadır. Bu programda DT, OECD gibi uluslararası kuruluşların yanı sıra Avrupa Konseyi, Dünya Sağlık rgt gibi kuruluşlar arasında gerçekleştirilecek işbirliği de önem arz etmektedir. Programın genel btgesi 353.77 milyon Avro'dur. Sivil Toplum Kuruluşları'nın proje amaçlarına yönelik olarak hazırladıkları projelere öncelik verilmektedir.

Programa yönelik Mutabakat Zaptı 19 Mart 2003 tarihinde imzalanmıştır. Bu programın devamı niteliğinde olan "Sağlık Programı (Health Programme)" ise 23 Ekim 2007 tarihli ve 1350/2007/EC sayılı Avrupa Parlamentosu

ve Bakanlar Konseyi kararı ile kabul edilmiş ve 1 Ocak 2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 2008-2013 yıllarında yürütülecek program için öngörülen bütçe 321 500 000 Avrodur. AB nezdinde programın yürütülmesinden sorumlu kurum Komisyon'un Sağlığın ve Tüketicinin Korunması Genel Müdürlüğü'dür.

Vergilendirme ve gümrükler alanındaki Topluluk programları

◆ FISCALIS 2013^x (2008-2013)

2003-2007 dönemini kapsayan ve Mutabakat Zaptı 2003/5797 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanmış olan programın devamı

niteliğinde olan bu program, katılımcı ülkelerin idareleri ve buralarda çalışan personel arasındaki işbirliğinin artırılması suretiyle iç pazardaki vergilendirme sistemlerinin işleyişinin iyileştirilmesini ve vergi kaçakçılığıyla mücadele alanında daha etkin araçlar geliştirilmesini hedeflemektedir. Program faaliyetleri katma değer vergisi ve özel tüketim vergisi, doğrudan vergilendirme ve sigorta primlerinin vergilendirilmesi olmak üzere üç ana başlık altında gerçekleştirilmektedir.^{xi}

Program bütçesi 156.900.000 Avro'dur. Programın yürütülmesinden sorumlu kurum Avrupa Komisyonu Vergilendirme ve Gümrük Birliği Genel Müdürlüğü'dür.

KAYNAKLAR:

<http://www.dtm.gov.tr/dtmweb/yaziciDostu.cfm?dokuman=pdf&action=detay&yayinID=409&icerikID=510&dil=TR>

<http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/e50006.htm>

<http://www.ito.org.tr/ITOPortal/frmSDMBody.aspx?tabid=475&CatalogID=1050&mid=938&DOC=y04.02.04.03.doc.html>

<https://www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?sayfaNo=3783>

<http://www.ua.gov.tr/index.cfm?action=detay&bid=7>

ⁱ Strateji, Lüksemburg Zirvesi'nde öngörüldüğü üzere 4 Mart 1998'de Komisyon tarafından bir tebliğ ile kabul edilmiştir (Commission Communication to the Council: European Strategy for Turkey COM(98) 124 final).

ⁱⁱ T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, *Topluluk Programları*. Bakınız:

<http://www.dtm.gov.tr/dtmweb/yaziciDostu.cfm?dokuman=pdf&action=detay&yayinID=409&icerikID=510&dil=TR>

ⁱⁱⁱ 2002/4615 nolu Karar. Anlaşmanın, 20/6/2002 tarihli 4763 sayılı Kanun'la onaylanması uygun bulunmuştur. Karar 1/9/2002 tarihli ve 24863 nolu Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

^{iv} 1720/2006/EC nolu Avrupa Komisyonu ve Avrupa Birliği Konseyi Kararı.

^v Programla ilgili ayrıntılı bilgi <http://www.ua.gov.tr/index.cfm?action=detay&bid=7> adresinde mevcuttur.

^{vi} 1639/2006/EC nolu Karar

^{vii} <https://www.sanayi.gov.tr/webedit/gozlem.aspx?sayfaNo=3783>

^{viii} Ayrıntılı bilgi için bakınız *Avrupa Birliği 7. Çerçeve Programı*

http://www.maliye-abdid.gov.tr/html/bulten/MB_ABDID_BULTEN_0607.pdf

^{ix} İlgili Karar: 1786/2002/EC

^x 11 Aralık 2007 tarihli ve 1482/2007/EC nolu Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Birliği Konseyi Kararı

^{xi} http://www.maliye-abdid.gov.tr/html/ab_turkiye/dokuman/fiscalis_bilgi.pdf

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE AR&GE YATIRIMLARI VE VERĐİ TEŞVİKLERİ

EKİN GÜNDAY ECER AB Uzman Yardımcısı

2005 yılında yeni bir başlangıçla tekrar gündeme gelen Lizbon Stratejisi, büyüme ve istihdam konularına odaklanmıştır. Bu hedefler doğrultusunda, Avrupa'nın yatırım ve iş ortamı açısından daha cazip hale getirilmesi, bilgi ve yeniliğin teşvik edilmesi ve Avrupa iş dünyasının daha çok ve iyi iş fırsatları yaratmalarına olanak sağlayacak politikaların izlenmesi gerekmektedir.

Belirlenen bu ekonomi ve istihdam politikaları kapsamında, Avrupa Birliği iç pazarı tamamlayarak ve Üye Devletlerin politikalarını destekleyici ve tamamlayıcı ortak politika ve faaliyetler uygulamaya geçirecek bu süreçte katkıda bulunmaktadır. Avrupa'da bilgi ve yeniliğin desteklenmesi Avrupa Birliği'nin özellikle üzerinde duracağı alanlardan birini oluşturmaktadır. Bu alanda, Avrupa Birliği Ar&Ge yatırımlarının 2010 yılına kadar GSYİH'nın %3'üne ulaşmasını ve bu oranın %2'lik bölümünün özel sektör yatırımlarından oluşmasını hedeflemektedir.

Verimlilik artışında ve ekonomik büyümede Ar&Ge yatırımları önemli bir rol oynamaktadır, ancak bu yatırımların sosyal katkıları genelde yatırımı yapan özel firmaya sağladıkları katkılardan daha büyük olmaktadır. İşte bu durum özel Ar&Ge yatırımlarını artırmak amacıyla hibe, vergi teşvikleri ve risk paylaşım mekanizmalarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Son dönemde, vergi teşvikleri birçok Üye Devlet tarafından özel Ar&Ge yatırımlarını artırmak için kullanılan belli başlı araçlardan biri olmuştur. Diğer taraftan, bu alanda sınır ötesi işbirliklerinin artışı değişik Ar&Ge vergi uygulamalarının ortaya çıkışına neden olmuştur. Bu nedenle, Ar&Ge vergi teşviklerinin daha etkin kullanımı ve uluslararası araştırma işbirliğinin geliştirilmesi için belli bir koordinasyon gerekmektedir.

Bu amaçla, Avrupa Komisyonu tarafından "Vergi Teşviklerinin Ar&Ge Faaliyetlerinin Geliştirilmesi İçin Daha Etkili Kullanımı" başlıklı bir tebliğ hazırlanmıştır. Bu tebliğde, Ar&Ge teşviklerinin Topluluk hukukuna uygunluğu ve daha etkin kullanımı için Üye Devletlere çeşitli tavsiyelerde bulunmaktadır.

Üye Devletler tarafından uygulanan tüm Ar&Ge vergi teşvikleri Antlaşmalardaki temel

özgürlükler ile ve ayrımcılık yapmama ilkesi ile uyumlu olmalıdır. Özellikle, Ar&Ge faaliyetlerinin nerede gerçekleştirildiğine kısıtlamalar getiren Ar&Ge vergi teşviklerinin Kurucu Antlaşmanın 43. maddesi (kuruluş özgürlüğü) ve 49. maddesi (hizmet sağlama özgürlüğü) ile uyumu gözden geçirilmelidir. Komisyon, Ar&Ge vergi teşviklerini incelerken hem açık hem de örtülü kısıtlamaların Antlaşma özgürlükleri ile uyumlu olup olmadığını incelemektedir.

Üye Devletler tarafından uygulanan Ar&Ge vergi teşvikleri sadece Antlaşma özgürlükleri ile değil, aynı zamanda devlet yardımları kuralları ile de uyumlu olmak durumundadır. Genel olarak, devlet yardımı kuralları yardım türüne bakılmaksızın hepsine uygulanmaktadır. Burada göz önünde bulundurulması gereken husus, Ar&Ge vergi teşviklerinin seçicilik kriteridir. Bir Ar&Ge vergi teşviki eğer potansiyel faydalanıcıları büyüklük, yer veya sektör bazında kısıtlarsa, seçici olarak nitelendirilir ve böylelikle muhtemelen devlet yardımı oluşturur. Belli durumlarda, devlet yardımlarına konu Ar&Ge vergi teşvikleri Antlaşma ile uyumlu olabilmektedir. Komisyon, araştırma, geliştirme ve yenilik faaliyetlerine ilişkin Devlet Yardımları Çerçeve Belgesi kabul etmiştir. Ar&Ge vergi teşvikleri, bu Çerçeve Belge kapsamında gözden geçirilmektedir.

Son yıllarda, birçok Üye Devlet Ar&Ge faaliyetlerini teşvik etmek amacıyla vergi teşvikleri uygulamaktadır. Ar&Ge vergi teşviklerinin ne şekilde tasarlanacağı, uygulanacağı veya değerlendirileceğine ilişkin tek bir cevap yoktur. Komisyonun Ar&Ge vergi teşviklerine ilişkin bu tebliğinde Üye Devletlere yol gösterebilecek temel prensipler belirlenmiştir. Üye Devletler uygulamaya koyacakları yeni ve mevcut Ar&Ge vergi teşviklerinde bu yönergeleri dikkate almalıdır.

Diğer taraftan, Ar&Ge yatırımlarını teşvik için vergi teşvikleri dışında diğer bazı uygulamalarda gündemdedir. Üye Devletler, AB Komisyonu ile beraber, örneğin büyük çaplı uluslararası Ar&Ge projelerinin endüstri katılımcıları için vergi teşviklerinin kullanım ve koordinasyonun iyileştirilmesi veya ortak Ar&Ge tanımları uygulanması gibi çalışmalar yapmalıdırlar. Ar&Ge yatırımlarını teşvik

etmenin bir başka yolu da, araŐtırmayı destekleyen kamu yararına çalışan kuruluşların vergi uygulamalarının geliştirilmesidir. Ayrıca, Avrupa Birliği içinde araŐtırmacıların hareket

kabiliyetlerini kolaylaŐtırmak amacıyla, araŐtırmacıların ve çalıŐtıkları kuruluşların vergi işlemleri kolaylaŐtırılmalı ve ulaşım maliyetleri için vergi muafiyetleri sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR:

- “Common Actions for Growth and Employment: The Community Lisbon Programme”, Communication From The Commission To The Council and The European Parliament, <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0330:FIN:EN:PDF>
- “The Contribution of Taxation and Customs Policies to the Lisbon Strategy”, Communication From The Commission To The Council and The European Parliament, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0532:FIN:EN:PDF>
- “Towards A More Effective Use of Tax Incentives in favour of R&D”, Communication From The Commission To The Council, The European Parliament and the European Economic and Social Committee, <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0728:FIN:EN:PDF>
- “More Research and Innovation – Investing for Growth and Employment: A Common Approach”, Communication From The Commission To The Council, The European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0488:FIN:EN:PDF>

21. Yüzyılda bütünleŐtirilmiŐ Avrupa sınır yönetimi için yeni bir vizyon

13 Şubat 2008’de Komisyon, Avrupa dış sınırlarının yönetim sistemini geliŐtirmek için vizyonunu belirledi. Birçok somut tedbirden (Frontex Ajansı ve deniz sınır kontrolü hakkında) oluşan vizyon, üçüncü ülke vatandaşlarının giriş ve çıkıŐlarının kayıtlarına yönelik daha uzun süreli metotları içermektedir. Bu yaklaşım Schengen alanının bütünlüğünün korunmasını garanti altına alırken üçüncü ülke vatandaşlarının giriş şartlarını yerine getirdiği sürece sınırdan geçiŐlerini olabildiğince basit tutmaktadır. Bu aynı zamanda, dış sınır yönetiminde ve AB göç politikasının geliştirilmesinde güçlendirilmiŐ dayanıŐma ve işbirliğine katkı sağlaması açısından Komisyonun attığı önemli bir adım olmuştur.

Adalet, Özgürlük ve Güvenlikten sorumlu Komisyon üyesi ve başkan yardımcısı Franco Frattini, bu paketin sınır boyu kontrol noktalarında en üst düzey güvenliğe ulaşmak amacıyla en son teknolojiyi kullanan ve aynı zamanda Schengen alanına girmek isteyen iyi niyetli üçüncü ülke vatandaşlarına uygulanan prosedürleri kolaylaŐtıran fikirleri sunduğunu belirtti. Bu fikirler, özellikle güney deniz sınırından gelen beklenmedik göç baskılarıyla ve AB içine yapılan insan ticaretiyle mücadele ederken kişilerin yasal serbest dolaŐımını daha da geliŐtirecektir.

Kaynak: <http://europa.eu>

ULUSLARARASI DÜZENLEMELER İŐIĐİNDA YOLSUZLUKLA MÜCADELE: RÜŞVET VE
UNSURLARI (1)

ÖZGÜR ÜTÜK AB Uzman Yardımcısı

Giriş

İnsanlık tarihi boyunca yolsuzluk zamana ve mekana bağlı olarak değişik Őekiller almakla birlikte her zaman varlığını sürdürmüŐtür. Özellikle son yıllarda etkisini göstermeye başlayan küreselleŐme dalgası ile birlikte yolsuzluk da küresel bir olgu haline gelmiŐ ve bu alandaki mücadele giderek daha zor, kapsamlı ve uluslararası çalışmaları gerektirir olmuştur. Bu çerçevede uluslararası ticarete tarafların ticari çıkarlarına ve rekabet gücüne büyük darbe vuran ve uluslararası ekonomik sisteme olumsuz yönde etkileyen yolsuzluğa ilişkin çalışmalar uluslararası düzeyde de önem kazanmaya baŐlamıŐtır. Bu yazı dizisinde, yolsuzlukla ilgili akla gelen en önemli kavramlardan biri olan rüşvet üzerinde durulacak ve konu diğer tamamlayıcı yolsuzluk unsurları ile bir bütün halinde değerlendirilecektir. Ana referans noktası olan OECD (Ekonomik İŞbirliği ve Kalkınma Örgütü) bünyesindeki çalışmalar ışığında, aŐaėıdaki 6 başlık esas alınarak üç makaleden oluşan bir yazı dizisi hazırlanmıştır:

- 1- Rüşvetle mücadelede ihracat kredileri
- 2- Rüşvet üzerindeki vergi indirimine son verilmesi
- 3- Kamu hizmetinde Şeffaflık ve hesap verilebilirliğin güçlendirilmesi
- 4- Kalkınma yardımlarıyla yönetişimin iyileştirilmesi
- 5- Rüşvetin arz tarafıyla mücadele
- 6- Sorumlu iş uygulamasının geliştirilmesi

Bu makale, rüşvetin tanımıyla ilgili genel bir çerçevenin çizilmesini müteakiben yukarıda adı geçen altı unsur arasında yer alan 'rüşvetle mücadelede ihracat kredileri' ve 'rüşvet üzerindeki vergi indirimine son verilmesi' konularını değerlendirecektir.

Rüşvetin Tanımı

Yolsuzlukla ilgili yazında rüşvet; kamu görevlilerinin kamusal mal ve hizmet arzında görev ve yetkilerini kötüye kullanarak, muhatap oldukları kiŐi ve kurumlara ayrıcalıklı iŐlem yapmalarını ve bu suretle para veya diğer Őekillerde bir menfaat elde etmelerini ifade

etmektedir.^{1*} **Türk Ceza Kanunu'nun 252. maddesinde** ise rüşvet bir kamu görevlisinin görevinin gereklerine aykırı olarak bir iŐi yapması veya yapmaması için kiŐiyle vardiği anlaşma çerçevesinde bir yarar sağlaması olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca yabancı bir ülkede seçilmiŐ veya atanmıŐ olan, yasama veya idari veya adli bir görevi yürüten kamu kurum veya kuruluşlarının memur veya görevlilerine veya aynı ülkede uluslararası nitelikte görev yapanlara, uluslararası ticari iŐlemler nedeniyle, bir iÇin yapılması veya yapılmaması veya haksız bir yararın elde edilmesi veya muhafazası amacıyla, doğrudan veya dolaylı olarak yarar, teklif veya vaat edilmesi veya verilmesi de rüşvet olarak sayılmıŐtır. Bu sayede rüşvet suçuna yeni bir içerik kazandırılarak uluslararası sözleşmelerden kaynaklanan rüşvet ile mücadelede uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi yükümlülüğünün yerine getirilmesi yolunda önemli bir adım atılmıŐtır.

Rüşvetin tanımına ilişkin uluslararası düzenlemelere bakıldığında;

BileŐmiŐ Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesinde, kamu görevlisine resmi görevlerinin ifası zımında hareket etmesi veya hareket etmekten kaçınması için; kendisi ya da bir başka kiŐi veya kuruluş lehine, doğrudan ya da dolaylı olarak haksız bir menfaat teklif edilmesi veya sağlanması veya kamu görevlisinin menfaat talep veya kabul etmesi rüşvet suçu olarak kabul edilmiştir. Ayrıca, Sözleşmeye taraf devletlerin bu eylemleri kendi hukuk sistemlerinde suç olarak düzenlemeleri, rüşvetin önlenmesi hususunda gerekli önlemleri almaları ve uluslararası iŐbirliėini geliŐtirmeleri öngörölmüştür. Benzer Şekilde yabancı kamu görevlilerine ve uluslararası kuruluşlarda görev alan kamu görevlilerine haksız menfaatin vadedilmesi, teklif edilmesi veya sağlanması da rüşvet olarak tanımlanmıŐtır.

21 Kasım 1997 tarihli **OECD Uluslararası Ticari İŞlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Verilen Rüşvetin Önlenmesi Sözleşmesi**'nde ise herhangi bir iŐi yapması veya bu iŐi yapmaktan kaçınması için görevliyi etkilemek amacıyla kendisine verilen bir vaat

veya yapılan herhangi bir yasadıŐı ödeme rüşvet suçu olarak adlandırılmakta ve imzacı devletlerin bu konuda gerekli olan tüm önlemleri almaları beklenmektedir.

1- Rüşvet Üzerindeki Vergi İndirimine Son Verilmesi

1970'li yılların sonunda ticari işlemlerde yabancı kamu görevlilerine verilen rüşvetin önüne geçmek amacıyla çalışmalar yapılmaya başlanmıŐtır. ABD hükümetinin 1977 yılında çıkardığı "Yabancı Ülkelerde Yolsuzluk Uygulamaları Kanunu" bu alanda bir ilk olmuştur. İlerleyen yıllarda BirleŐmiŐ Milletler, OECD ve Uluslararası Ticaret Odası nezdinde yapılan girişimler hükümetlerin bu konudaki çabalara gereken desteği vermemeleri sebebiyle sonuçsuz kalmıŐtır.

1994 yılına gelindiğinde OECD'nin ticari işlemlerde yabancı kamu görevlilerine verilen rüşvetin önlenmesi yolundaki girişimleri ilk meyvesini vermiŐ, ticari işlemlerde verilen rüşvetin vergiden düşülmesinin önüne geçmeyi hedefleyen "**Ticari İşlemlerde Yolsuzluk Üzerine Öneriler**" yayınlanmıŐtır. 1996 yılında yayımlanan OECD Tavsiye Kararında ise taraf ülkelerin ticari işlemlerde yabancı kamu görevlilerine verilen rüşvetin sıradan bir harcama gibi görülüp vergiden indirilmesinin önüne geçmesi gerektiği belirtilmektedir. 1997 tarihli **OECD Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Verilen Rüşvetin Önlenmesi Sözleşmesi 8 no lu Maddesi** rüşvetin vergiden indirilmesinin önlenmesi ile ilgilidir. Söz konusu maddede rüşvetin gider olarak gösterilip vergiden düşülmesi ve gizlenmesinin önlenmesi amacıyla;

- defter dıŐı hesapların teşkili, defter dıŐı işlemlerin yapılması ya da belirli muamelelerin yetersiz bir şekilde yapılması, mevcut olmayan giderlerin kaydedilmesi, bazı yükümlülüklerinin deftere yanlış bir şekilde işlenmesi ve sahte belgelerin kullanılmasının yasaklanması için gerekli tedbirlerin alınması ve
- yukarıda sayılan fiillerin etkili ve caydırıcı idari ve cezai yaptırımlara tabi tutulmaları gerektiği vurgulanmıŐtır.

Rüşvetin vergiden indirilmesi konusundaki OECD kararları üye ülkelerce kabul edilmiş ve

gerekli yasal değişiklikler gerçekleştirilerek bu tür bir faaliyetin kriminal bir suç olarak değerlendirilip ciddi cezalara tabi tutulması sađlanmıŐtır. Ancak mevzuatta gerekli değerliklerin yapılması tek başına yeterli olmamakta, bunların fiilen etkili şekilde uygulamaya konması elzemdir. İşte bu noktada vergi denetmenlerine büyük sorumluluk düşmektedir. Bu sebeple OECD, 2003 yılında 13 dilde "**Vergi Denetmenleri için Rüşvet Farkındalık El Kitabı**" yayımlamıŐtır. Bu kitapla vergi denetmenlerinin rüşvet tekniklerini öğrenmeleri ve kamu görevlilerine verilen rüşvetin tespit edilmesi hususlarında yardımcı olmayı hedeflemektedir.

Benzer şekilde, Avrupa Konseyi'nin 6 Kasım 1997 tarihli **Yolsuzlukla Mücadele Yirmi Temel İlke Kararı**'nda da "mali mevzuatın ve bu mevzuatı uygulamakla görevli olan yetkililerin, özellikle yolsuzluk suçları ile bağlantılı olan diğer giderlerin mevcut kanunlarla veya uygulamada vergiden indirilmesini engelleyerek, etkin ve koordineli bir yapıda yolsuzlukla mücadele etmeye katkıda bulunmalarının sağlanması gerektiği vurgulanmaktadır.

2- Rüşvetle Mücadelede İhracat Kredileri

OECD bünyesinde rüşvetle mücadele konusunda yürütölen çalışmaların diğer bir boyutunu ise ihracat kredileri oluşturmaktadır. "**Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Verilen Rüşvetin Önlenmesi Sözleşmesi**"nin yürürlüğe girmesi ile birlikte, 1998 yılında OECD İhracat Kredileri ve Kredi Garanti Grubu üye ülkelerin ihracat kredi kurumlarının konuya ilişkin prosedür ve uygulamaları kapsamında bilgi alışverişini arttırmaları gerektiğini belirtmiŐ ve bu alanda bir takım çalışmalar başlatmıŐtır. Bu çalışmalardan birisi de üye ülkeler için ortak yükümlölükler belirleyen ve 2000 yılında yayımlanan "**Rüşvet ve Resmi Destekli İhracat Kredileri için Eylem Bildirgesi**"dir. 2006 yılında kabul edilen yeni Hareket Bildirgesi, üye ülke hükümetlerinin resmi ihracat desteğine konu uluslararası işlemlerde yabancı kamu görevlilerine rüşvet verilmesi ile mücadelede alacakları tedbirlerin genişletilmesine ilişkin hükümler içermektedir.ⁱⁱ

Yukarıda adı geçen Eylem Bildirgesi, 14 Aralık 2006 tarihli OECD Bakanlar Konseyi Kararı ile Tavsiye Kararı haline getirilmiŐtir. Bu Tavsiye Kararı ile uluslararası ticari işlemlerde rüşvetle

mücadelenin öncelikli konu olduğu ve İhracat Kredileri ve Kredi Garanti Çalışma Grubunun, Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi'nin ve **1997 Tavsiye Kararları**'nın uygulanmasının sağlanması için uygun bir forum görevi göreceği belirtilmektedir. Söz konusu tavsiye kararları ile;

Üye ülkelerin, ihracatçıları rüşvet suçunun hukuki sonuçları hakkında bilgilendirmeleri ve rüşvetle mücadelede etkin kontrol mekanizmaları kurmaları konusunda teşvik edip desteklemeleri tavsiye edilmektedir. Ayrıca ihracat kredisi verilen ve resmi olarak desteklenen firmaların Dünya Bankası, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası, Afrika Kalkınma Bankası, Asya Kalkınma Bankası ve İnter-Amerikan Kalkınma Bankası gibi uluslararası finans kuruluşlarının yayınladığı kara listelerde (*debarment list*) yer alıp almadıklarının kontrol edilmesinin önemi vurgulanmaktadır. Bunu yanı sıra söz konusu ihracatçı firmaların, herhangi bir ülkenin *yabancı kamu görevlilerine rüşvet verilmesinin önlenmesine ilişkin kanunun* ihlali nedeniyle yargılanmakta

olmadıklarını veya kredi başvurusundan 5 yıl önceki sürede ilgili kanuna muhalefet nedeniyle suçlu bulunmadıklarını açıklama zorunluluğu getirilmesi tavsiye edilmektedir. Son olarak, kredinin onaylanmasından önce rüşvet verildiğine dair bulguların olması halinde kredinin askıya alınması; ve onay sonrası rüşvet tespit edilmesi halinde ise kredinin ödenmemesi ve eğer ödenmişse geri alınması konusunda gerekli işlemlerin başlatılması önerilmektedir.

Sonuç

Yazı dizimizin bu ilk yazısında rüşvet üzerindeki vergi indirimine son verilmesi ve rüşvet ve ihracat kredileri konularına değinilmiştir. Bir sonraki yazımızda ise OECD bünyesinde rüşvetle mücadele kapsamında ele alınan kamu hizmetinde şeffaflık ve hesap verilebilirliğin güçlendirilmesi ve kalkınma yardımlarıyla yönetişimin iyileştirilmesi konularına değinilecektir.

KAYNAKLAR:

"United Nations Convention against Corruption"

"1996 Recommendation on the Tax Deductibility of Bribes to Foreign Public Officials"

"OECD Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions "

"OECD Bribery Awareness Handbook for Tax Examiners"

"OECD Recommendation on Bribery and Officially Supported Export Credit"

"Council of Europe Committee of Ministers Resolution (97) 24 on the Twenty Guiding Principles for the Fight against Corruption"

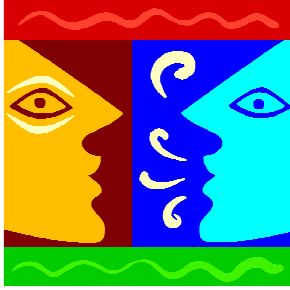
ⁱ Tosun, M. Umur ve Bayar, İbrahim N., "Türk Vergi Hukuku Açısından Uluslar arası İşlemlerde Rüşvetin Önlenmesi", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:54, Sayı:1, 2005, s.205-223 <<http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-arsiv/AUHF-2004-54-01/AUHF-2004-54-01-Tosun.pdf>>

* Rüşvet para olarak verilebileceği gibi kamu görevlisinin ev kirasının, kredi kartı harcamalarının, çocuklarının okul taksitlerinin ödenmesi, hediye çekleri gönderilmesi ve kendisine ve yakınlarına özel indirimler sağlanması şeklinde de gerçekleşebilmektedir.

ⁱⁱ <http://www.eximbank.gov.tr>

MEDENİYETLER ÇATIŞMASINDAN MEDENİYETLER İTTİFAKINA

LATİF YILMAZ AB Uzman Yardımcısı

Günümüzde etnik, dinsel ve ideolojik kavgalar neredeyse dünyanın her tarafında görülen olaylar arasında. Bu çatışmaların hiçbiri de yeni değil. Dünya tarihinin pek çok döneminde savaşlar ve yıkımlar belli değerler veya çıkarlar için meşru görülmüştür. Ortaçağ içerisinde din adına yapılan savaşlar modernleşme süreci ve sanayi devrimi ile yerini ekonomik savaşlara bırakmıştır. 20. yüzyılda yaşanan iki büyük dünya savaşından sonra bu defa da ideoloji kaynaklı çatışmalar sahneye çıkmıştır. Karşı karşıya gelenler ne dinlerdi ne de kültürlerdi; modernite ile beraber ortaya çıkan iki önemli siyasal ideoloji; kapitalist piyasa ekonomisi ve sosyalist planlamacı ekonomi karşı karşıya gelmişti. Savaşın sadece iki ekonomik sistem değildi; aynı zamanda bu iki ekonomik sistemin üzerine kurulu oldukları değerler de birbiriyle çatışıyorduⁱ.

1990'lı yıllarda Sovyetler Birliği'nin çözülmesi ve yıkılması ile beraber birçok insan artık geleceğin daha iyi olacağını düşünmeye başladı. Öyle ki tarihin sonuna geldiğimizi bile ilan edenler oldu. Liberal demokrasi ve piyasa ekonomisi tarihteki mücadelelerden güçlü bir şekilde çıkmış, kendisine en önemli alternatif olarak orta çıkan komünist ideoloji piyasa ekonomisi ve liberal demokrasi karşısında hayatta kalamamış ve çökmüştü. Artık bundan sonrası daha kolaydı, ülkelerin yapmaları gereken mücadelelerden zaferle çıkmış olan liberal demokrasiyi ve piyasa ekonomisini uygulamak ve bu politikaları daha da derinleştirmekti. Bu bakış açısına göre, sürekli çatışmaların ve bölünmelerin yaşandığı tarih artık bir sona gelmişti. Gerçekten de yaşanan bütün bu çatışmalardan sonra tek kutuplu ve tek ideolojili bir dünya ortaya çıkmış gibi görünüyordu. Bu süreçle beraber dünya genelinde artık çatışmaların bir daha

yaşanmayacağına yönelik bir iyimserlik havası oluşmuştuⁱⁱ.

Medeniyetler Çatışması

Ancak bu hava çok da uzun sürmedi. 1991'deki ilk körfez savaşı, 1992 yılında başlayan Bosna savaşı, Ermenistan ve Azerbaycan arasında yaşanan çatışmalar, Hindistan ve Pakistan arasındaki gerilimler, Çin'de Müslüman Çinli'lerin yaşadıkları sorunlar, dünya genelinde köktenci din hareketlerinde yaşanan artışlar, insanları bu konu üzerinde yeniden düşünmeye sevk etti. Yeni Dünya Düzeni nasıl olacak, çatışmalar hangi ekseninde gerçekleşecek, yeni çatışma alanları ve coğrafyaları nerede olacaktı, uluslararası iktidar mücadelesi hangi eksen üzerinden kurulacaktı? Bütün bu sorulara cevap aranmaya başlandı. İlk cevap 1993 yılında ABD kökenli bir uluslararası politika dergisi olan **Foreign Affairs** dergisinde yayınlanan bir makalede ortaya çıktı. Yazarı **Samuel P. Huntington** ileriki yıllarda birçok tartışmayı beraberinde getirecek "**Medeniyetler Çatışması mı?**" adlı makalesini yayınladı. Makalede kısaca soğuk savaş sonrası dönemin hangi ekseninde şekilleneceği üzerinde duruluyordu. Temel tez bundan sonra ekonomik, siyasal veya ideolojik konuların değil kültürel ve dini konuların yeni çatışma alanları oluşturacağı yönündeydiⁱⁱⁱ.

Makalede ideolojik ve ekonomik çıkar savaşlarının artık geride kaldığı ve yeni dönemde uygarlıkların savaşacağı dile getiriliyor ve İslam, Hint, Slav Ortodoks, Konfüçyüs, Japon, Latin Amerika, Afrika ve Batı gelecekte çatışacak uygarlıklar olarak gösteriliyordu. Huntington'a göre ekonomik modernleşme ve beraberinde gelen sosyal değişim yerel kimlikleri sarsmakta ve insanları radikal hareketlere yönlendirmekteydi. Bütün bunlar sonucunda dünya politikası yeni bir evreye girmekte ve kültürel ağırlıklı bir medeniyetler çatışması oluşmaktaydı^{iv}. 1990'lı yıllardan sonra yaşanan gelişmeler de söz konusu tezi doğrular mahiyette olmuştu. Özellikle 11 Eylül sonrasında yaşanan gelişmeler ve Batı dünyası ile İslam dünyasının karşı karşıya geliyormuş görünmesi, tezi bugün de güncel kılmaktadır.

Ancak hemen belirtmek gerekir ki, çok tartiŐma yaratmasına ve ilk bakıŐta doğru gibi görünmesine rağmen medeniyetler çatışması tezi birçok eksikliğe sahiptir. Öncelikle tez medeniyetler arası farklılıklara aŐırı bir vurgu yapmaktadır, halbuki medeniyetler hiç de söz edildiği gibi homojen değildir ve birçok noktada ortak özellikler taŐımaktadırlar. Din konusunda bir medeniyet içine giren bir ülke, kültürel açıdan başka bir medeniyetin sınırları içerisine girebilir. Ayrıca unutmamalım ki, Doğu, Batı, İslam ve Hıristiyanlık gibi medeniyet ayrımları çok da gerçekçi değildir.

Tezin bir diğer eksikliği ise tarihi bir çatışma üzerinden okuması ve gelecekte de bu çatışmaların başka kılıklarda kendini göstermesi ihtimalidir. Hakikatte, tarihte medeniyetler hep savaŐmamıŐtır. Çok uzun sreler boyunca farklı medeniyetler bir arada yaŐamayı bilmiŐlerdir. Özellikle Osmanlı devleti deneyimi bunun en açık örneğidir. Bünyesinde barındırdığı birçok medeniyet göreli bir istikrar içerisinde 19.yy'a kadar yaŐamayı baŐarabilmiŐtir. Tarihte ciddi tartiŐmalar olmadığını söylemek istemiyorum. Tarihte çok ciddi din adına veya ekonomik çıkarlar adına yapılan savaşlar yaŐanmıŐtır; bu doğrudur. Fakat sadece çatışmalar yaŐanmamıŐtır; uzlaŐmalar, karŐıllıklı etkileniŐimler ve uzun süreli barıŐlar da yaŐanmıŐtır. Dolayısıyla çatıŐmayı evrensel bir kural olarak ele alıp, geleceği bu doğrultuda anlamak ve kurmak hatadır.

Diğer önemli ve kaygı verici durum ise, tezin bazı medeniyetleri sorun olarak göstermesi ve çatıŐmaları bu medeniyetlerin bünyesinden çıkacak aŐırı hareketlere bağlamasıdır. Özellikle İslam ve diğer doğu medeniyetleri makalede bir sorun olarak ortaya konmakta ve adeta Batı'ya bunlara karşı "dikkatli ol" demektedir. Dolayısıyla makalenin içerisinde barındırdığı ve medeniyetler çatışması tartiŐmalarının etrafında döndüğü bazı taraflı n kabuller doğu ile batı arasında olan n yargıları daha da güçlendirmektedir. Bu yaklaşım, özellikle İslam ve Batı medeniyeti arasında sıkıntılı bir iletişim dili oluŐurmaktadır. Batı'nın sömürücü, hükmedici ve materyalist; İslam'ın ise fundamentalist, kökten dinci ve radikal olduğu yönündeki önyargılar pekiŐmektedir. Açıkça Őunu eklemek gerekir ki dünyaya, topluma ve tarihe nasıl yaklaŐtıĐımız ve bütün bunları nasıl algıladığımız yaŐadıĐımız hayatı ve tarihi de

belli açılardan belirlemektedir. Çatışma ve kavgalar üzerine oturtulmuŐ bir algılayıŐ bizleri eni sonu çatışma zeminine taŐıyacaktır. Çatışma yerine uzlaŐı, diyalog ve hoŐĐr kavramlarının ne çıkarılması, Őüphesiz ki geleceğimizin bu değerler etrafında Őekillenmesine yardımcı olacaktır^v.

ÇatıŐmadan İttifaka

Medeniyetler çatıŐmasının ortaya atılmasından ve tartiŐılmasından sonra birçok insan medeniyetler arası diyalog kavramının önemine deĐinmiŐ ve bu doğrultuda adımların atılmasını talep etmiştir. BirleŐmiŐ Milletler gibi kurumlar bu doğrultuda birçok tavsiyelerde bulunmuŐ ve bu doğrultuda yapılacak çalıŐmalara destek olmuştur. Özellikle BirleŐmiŐ Milletler niversitesi bu konu hakkında çalışma grupları kurmuŐ ve medeniyetler arası diyalog üzerine önemli çalışmalar yapmıŐ ve bir takım tavsiye kararları aıklamıŐtır^{vi}.

Bütün bunlara ek olarak, çok daha önemli bir adım İspanya BaŐbakanı **Jose Luis Rodriguez Zapatero** tarafından atılmıŐtır. Bilindiği zere 11 Mart 2004 tarihinde El-Kaide rgt İspanya'da kanlı bir terör eylemi gerçekleŐtirmiŐ ve 191 kiŐinin ölmesine sebep olmuştur. Bu olaydan kısa bir süre sonra iktidara gelen Zapatero ilk olarak Irak'tan askerlerini çekeceğini açıklamıŐ ve akabinde BM Genel Kurulu'nda yaptığı konuŐmada İslam ve Batı dünyası arasında diyalogun arttırılmasını ve medeniyetler çatışması yerine medeniyetler ittifakı üzerinde düŐünülmesi gerektiğini dile getirmiştir. Genel Kurul konuŐması BM yeleri tarafından çok olumlu karŐılanmıŐ ve birçok lke Zapatero'ya atacağı adımlarda destek olacağı sinyali vermiŐtir. Zapatero'nun bu nerisi doğrultusunda 2004 yılında BM ve İspanya temsilcilerinden oluşan bir grup kurularak çalıŐmalara başlandı. Daha sonrasında dönemin BM Genel Sekreteri Kofi Annan'ın da tavsiyesiyle Zapatero hem batılı kimliği olan hem de İslam kültürüne de sahip olan Türkiye ile işbirliği yapmak için BaŐbakan **Tayyip Erdoğan'a** ortak baŐkanlık önerisinde bulundu^{vii}. Medeniyetler İttifakı giriŐiminin ilk toplantısı 27-29 Kasım 2005 tarihlerinde İspanya'da gerçekleŐti. Toplantıda ne çıkan konu terörizm oldu ve bununla nasıl baŐ edilebileceği tartiŐıldı. Türk tarafı özellikle İslam ve terör kelimelerinin bir araya getirilmesindeki yanlıŐlıĐa dikkat çekerek,

terörün dininin ve kültürünün olmayacağı üzerinde durdu^{viii}.

Őunu belirtmek gerekir ki, ilk öneriden sonra Türkiye sıkı bir şekilde medeniyetler arası ittifak girişimine sahip çıkmış ve bu projeyi daha da ileri götürmek için önemli adımlar atmıőtır. Türkiye katıldığı her platformda bu ittifakın ve diyalog adımının önemine değinmiő ve ülkelerden bu konuda atılacak somut adımlar için destek istemiőtir. Türkiye öncelikle dünyada önyargıların kalkması ve farklı topluluklar arasında diyalog kapılarının açılması için sonrasında ise coğrafyasının üzerine yüklediği sorumluluk gereği medeniyetler arası ittifak arayıőında öncü bir rol oynamıőtır.

Öncelikle bunun çok önemli bir adım olduğunu kabul etmek gerekir. Her ne kadar henüz istenen kurumsal yapılanmaya kavuőmasa da medeniyetler ittifakı giriőimi hızla dünya genelinde kabul görmektedir. Farklı dünyalar arasındaki iletiőimi güçlendirmek, özellikle İslam ve batı hakkında oluőmuő olan kötü imajları ve önyargıları silmek ve daha sağlıklı bir iliőkinin ortaya çıkmasını sağlamak adına bu projeye destek olmak gerekmektedir. Bugün çok kültürlü, çok dilli ve çok dinli bir ortamda yaőıyoruz. Ancak yaşanan bazı gelişmeler bu yapıyı ileri götürmek yerine geriye götürmektedir. Dünya'nın birçok bölgesinde farklılıklar üzerinden çatışma alanları oluőmakta ve binlerce insan hayatını kaybetmektedir. Farklılıklara tahammülsüzlük ve kendinden olmayana karşı önyargılar yaşanan ekonomik ve sosyal sorunlara paralel olarak artmaktadır.

Söz konusu sorunlar sadece bireyler arasında yoktur. Bugün Irak'ta, Filistin'de ve Afganistan'da yaşanan olumsuzluklardan dolayı farklı ülkeler ve kültürler arasında da yeni hoőgörüşüzlükler ve önyargılar oluőmaktadır. Özellikle yaşanan olaylar bazılarınca bir Hristiyan ve Müslüman savaşı olarak sunulmakta ve var olan ortamı daha da huzursuzlaőtırmaktadır. Bütün bu yaőananlar geleceğin daha güzel olması adına medeniyetler arası diyalogu adeta zorunlu kılmaktadır. Unutmayalım ki, gerek kiőiler arasında gerek gruplar arasında gerekse de ülkeler arasında çıkan çatışmaların temelinde diyalogsuzluk ve bilgi eksikliği vardır. Bilgi eksikliği ve diyalogsuzlukla örlümüő süreçler sonunda çatıőmayı getirmekte ve büyük yıkımlara sebep olmaktadır.

Medeniyetler İttifakını Tanımlamak

Bugün medeniyetler ittifakına destek verenler kadar bunun bir çözümlenmeyacağına hatta bir aldatmaca olduğunu söyleyenler de bulunmaktadır. Őüphesiz bu böyle değildir. İnsanlar sonuç vermeyecek bir őey için bir araya gelmezler. Söz konusu giriőim çok ciddi faydalar vaat etmektedir. Fakat bu faydaların ne kadar olacağı ve ne kadar sürede kendini göstereceği atılacak adımların ciddiyetine, gösterilecek kararlılığa ve söz konusu amacı iyice tanımlayıp insanlara anlatmaya bağlıdır.

Medeniyetler arası ittifaktan kast edilen asla başka bir medeniyete karşı birleőmek ve güç birliği yapmak değildir. Özellikle İslam ve Batı medeniyeti konusu daima gündeme geldiği için insanlar sanki diğer medeniyetlere karşı bir ittifak zemini arandığı hissine kapılmaktadır. Aksine bu adım yeni kampaőmalar oluőturmak için değil, var olan kampaőmaları diyalog yoluyla ortadan kaldırmak için atılmıőtır. Amaç sadece İslam ve Batı medeniyeti arasında bir diyalog kurmak değildir; diğer medeniyetlerle de iletiőimi arttırmak ve topluluklar arasında karşılıklı sayĐıya dayalı bir iklim oluőturmaktır.

Bir diğer dikkat edilmesi gereken önemli husus ise ittifak ve diyalog çabalarının tarafların kendi güçlerini arttırmak için kullanmaya teőebbüs etmemeleridir. Amaç bir medeniyetin diğeri aleyhine geniőlemesi ve güçlenmesi değil, medeniyetler ve kültürler arası sayĐının arttırılmasıdır. Hedef insanların kendi kültürlerine ve medeniyetlerine sahip çıkarken ve kimliklerini korurken başka medeniyetlerin de olduğunu idrak etmeleri ve onların medeniyetlerinin de en az kendi medeniyetleri kadar sayĐın olduğu fikrine sahip olmalarının sağlanmasıdır. Diğer bir amaç ise, insanların başka medeniyetlerle iliőkiye geçmekten korkmamalarının yolunun açılmasıdır. Başka medeniyetleri ve kültürleri bir tehdit unsuru olarak görmek yerine dünyanın ve insanlığın bir zenginliği olarak görmek gerekmektedir. Bu konularda atılacak adımlar sayesinde din, kimlik ve kültür gibi ayrıőmalar insanları bölen unsurlar olmayacak aksine kaynaőtıran onları iletiőime geçmeye sevk eden saikler olacaktır.

Böyle bir projenin gelecek için yeni bir dünya kurması atılacak somut adımlara bağlıdır. Sadece uluslararası toplantılarda gündeme getirmek ve sonrasında bir őey yapmamak herhangi bir kazanç getirmeyecektir. Farklı kültürlere sahip ülkelerle bu alanda yapılacak

ortak çalışmalar, özellikle gençlerin eğitimi sırasında farklı medeniyetlere ve kültürlere yönelik oluŐturulacak yapıcı ders içerikleri, diplomasi dilinin daha fazla kullanılmasını

sağlayacak çeşitli adımlar önem arz etmektedir.

KAYNAKLAR:

Medeniyetler atıŐması Samuel P. Huntington, Der. Murat Yılmaz, Vadi Yayınları, 4. Baskı, Eylül 2001, 485 sayfa

UNU Workshop on "The Contribution of Ethics to the Dialogue of Civilizations" 24-25 May 2001 <http://www.unu.edu/dialogue/workshops/ethics.doc>

UNU Workshop on "The Contribution of Education to the Dialogue of Civilizations" 3-5 May 2001 <http://www.unu.edu/dialogue/workshops/education-e.doc>

Medeniyetler ittifakı mı? Esra Ercan Bilgi, http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=r2&haberno=6452

AB Maliye Bakanları KDV Reformu üzerinde anlaŐtılar

AB Maliye Bakanları, 4 yıl gibi uzun bir süre boyunca anlaşma sağlanamayan Katma Değer Vergisi (KDV) ile ilgili ye ülkelere hizmet alanında yeni kurallar getirecek reform paketi üzerinde anlaŐmaya vardılar.

Yeni reform paketine göre, ülkelerin bu alanlardan elde ettikleri gelirler, hizmet sağlayan Őirketin kurulduğu yer yerine artık tüketicilerin buldukları yerlere göre toplanacak. Reformun amacı; sınır ötesinde ticari faaliyetler yürüten Őirketler zerindeki idari yükü asgari düzeye indirmek ve farklı KDV oranlarına sahip ülkelere arasındaki rekabeti bozucu halleri önlemek olmuştur.

Reform paketi, Lüksemburg (Lüksemburg, yılda 200 milyon Avro KDV gelirini kaybedeceğini ne sürmekteydi) tarafından gelebilecek vetodan dolayı ertelenmekteydi.

Kaynak: <http://www.euractiv.com/>

ⁱ Medeniyetler atıŐması Samuel P. Huntington, Der. Murat Yılmaz, Vadi Yayınları, 4. Baskı, Eylül 2001, 485 sayfa

ⁱⁱ A.g.e

ⁱⁱⁱ A.g.e

^{iv} A.g.e

^v UNU Workshop on "The Contribution of Education to the Dialogue of Civilizations" 3-5 May 2001

<http://www.unu.edu/dialogue/workshops/education-e.doc>

^{vi} UNU Workshop on "The Contribution of Ethics to the Dialogue of Civilizations" 24-25 May 2001

<http://www.unu.edu/dialogue/workshops/ethics.doc>

^{vii} Medeniyetler ittifakı mı? Esra Ercan Bilgi, http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=r2&haberno=6452

^{viii} A.g.e

**'AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KARAR ALMA SÜRECİ' KONULU SEMİNERE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME
(Fortis Bank Brüksel, 21-25 Ocak 2008)**

PINAR ACAR/ M. DEVRİM AŐKIN AB Uzmanları

21-25 Ocak 2008 tarihleri arasında Fortis Bank himayesinde Brüksel'de gerçekleştirilen **'Avrupa Birliği'nde Karar Alma Süreci'** konulu seminer çerçevesinde çeœitli kurum ve kuruluşlar ziyaret edilerek, Avrupa Birliği'nde (AB) karar alma sürecine farklı düzeylerde etkide bulunan paydaœların bakış açısının katılımcılara yansıtılması hedeflenmiştir.

Görüş alışverişinde bulunulan kurum ve kuruluşlar arasında; Fortis Bank (*Dış İliœkiler ve Halkla İliœkiler Direktörlüğü*), AB Komisyonu (*Genel Sekreteryaya, Komiser Sn Charlie McCreevy'nin Kabinesi, Geniœleme Genel Müdürlüğü*), Belçika Dışişleri Bakanlığı (*AB ile İliœkiler ve Koordinasyondan Sorumlu Genel Müdürlük*), AB Konseyi (*Genel Sekreteryaya, Ekonomik ve Mali İşler Bölümü*), Avrupa Parlamentosu, Business Europe, Avrupa İşçi Sendikası, Avrupa Bankacılık Federasyonu (*Bankacılık Denetleme ve Finans Piyasaları Bölümü*), Belçika Finans Sektörü Federasyonu, Belçika Merkez Bankası (*Uluslararası İliœkiler ve Euro-sistemi Koordinasyon Bölümü*), Belçika ve Türkiye'nin AB Daimi Temsilcilikleri yer almaktadır.

AB Kurumları ile yapılan görüşmeler sırasında göze çarpan en önemli özellik, alınan tüm kararlarda her ne kadar Birliğin ortak çıkarları çerçevesinde belirlenen politikalar esas alınsa da AB Kurumları arasında öncelik, işleyiş ve organizasyon yapısı açısından önemli farklılıklar olduğudur.

AB Kurumları içerisinde AB Komisyonu 'ulus-üstü' yapısı gereği objektif bir tutum sergilemekte olup, yasama tekliflerinin sunulmasında tek yetkili organ olarak karar alma sürecine esas itibarıyla teknik destek sağlarken, AB antlaşmalarının koruyucusu olarak da alınan kararlarda AB hukukunun gözetilmesini sağlamaktadır. Komisyon bünyesinde 27 Komiserin katılımıyla her hafta toplanan ve gerekli kararları alan *College* adlı yapı karar alma sürecine yeni dahil olmuş önemli bir mercii olarak dikkat çekicidir.

Öte yandan, özellikle ortak karar alma mekanizmasının geliştirilmesi ile birlikte gittikçe yetkisi artan Avrupa Parlamentosu¹ ve temel

karar alma merci olan AB Konseyi ulusal çıkarların en üst düzeyde temsil edildiği ve lobicilik faaliyetlerinin yoğun olarak yaşandığı kurumlardır. Bu nedenle, üye ülkeler AB nezdindeki Daimi Temsilcilikleri ve çeœitli Konsey yapılanmalarına katılan ilgili kamu kurum ve kuruluş temsilcileri ile birlikte ulusal çıkarların savunulmasında aktif rol üstlenmektedirler.

Seminer sırasında verilen en büyük mesajlardan biri **lobicilik** faaliyetinin AB Kurumlarında gittikçe artan etkisidir. Özellikle iş çevreleri ve işçi sendikaları AB düzeyinde örgütlendikleri üst kuruluşlar vasıtasıyla AB Kurumlarına yönelik lobicilik faaliyetlerini doğrudan sürdürürken, ulusal düzeyde hükümetler ve parlamenterler ile görüşmeler yaparak Avrupa Parlamentosu ve AB Konseyini dolaylı olarak etkilemeye çalışmaktadırlar. AB müktesebatıyla ilgili çalışmalarda, henüz fikir üretme aşamasında başlayan lobi çalışmalarıyla farklı çıkar grupları seslerini giderek daha fazla duyurmakta ve oluşturulan resmi kanallarla karar alma sürecine dahil olmaktadır. Söz konusu resmi kanallara ait en iyi örneklerden biri, özellikle mali hizmetlerle ilgili olarak 1990'ların sonunda hayata geçirilen Lamfalussy reformudur. Bu reform ile birlikte AB'de üç düzeyli bir komite / çalışma grubu yapısı belirlenmiş olup, bu yapının en alt düzeyinde özel sektör temsilcilerinden oluşan komiteler aracılığıyla bir gözetim faaliyeti yürütülmektedir. Söz konusu komiteler; bankacılık, menkul kıymetler, sigorta ve mesleki emeklilik ile mali holdinglere ilişkin alanlarda faaliyet göstermektedir.

Mali piyasalarda daha fazla entegrasyon maliyetleri azaltıcı etkisi sebebiyle AB'de teşvik edilmektedir; ancak bununla birlikte hızla artan rekabetin korunması da büyük önem taşımaktadır. Para piyasalarındaki gelişmelere bakıldığında 1999 yılında Avrupa Para Birliği'nin yapılanmasıyla gerçeklik kazanan ve 2003 yılında piyasalara sürülen tek para birimi Euro ile birlikte, mali sektörün sınır ötesi işleyişi hız kazanmış ve bu durum rekabetin artmasına sebep olmuştur. 2008 yılında 15 Avrupa

ülkesini kapsayan Euro alanına (Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ve Malta da dahil) 5 ülkenin daha katılımı beklenmektedir. Diğer yandan, para piyasalarının bütünleşmesi süreci AB merkez bankaları için farklı rol ve sorumluluklar ile kurumsal ve yasal çerçevede değişiklik anlamına gelmiştir. Avrupa Merkez Bankası (AMB) AB'nin para politikasını uygulama, döviz operasyonlarını yürütme, ödemeler sisteminin aksamadan çalışmasını sağlama, Euro-sistemine dahil üye ülkelerin rezervlerini koruma ve yönetme ve fiyat istikrarı sağlama görevlerini yerine getirmek üzere AB kurumlarından ve üyelerinden bağımsız bir yapı olarak faaliyetlerini sürdürmektedir.

Son genişleme sonrasında AB Üye Ülke sayısının artması ve AB Kurumlarında 27 üye ülkenin temsil edilmesi, kurumsal kapasitenin gittikçe sınırlandırılmasına ve **karar alma mekanizmasının** yavaşlamasına neden olmuştur. Dolayısıyla, oybirliği gerektiren hassas konularda üye ülkeler arasında uzlaşma sağlanması zorlaşmış, nitelikli çoğunluk gerektiren konularda ise üye ülkeler arasında ittifaklar kurulması ve özellikle büyük ülkelerin birlikte hareket ederek küçük ülkeleri dikkate almaması sorununu beraberinde getirmiştir.

Bu çerçevede, bazı üye ülke ve parlamenteler kurumsal kapasitede yaşanan sıkıntılar nedeniyle **Türkiye'nin** AB'ye tam üyeliğine olumlu bakmamaktadırlar. Ayrıca, ifade özgürlüğünün önündeki engellerin kaldırılması, azınlık haklarının güvence altına alınması, Gümrük Birliği'ne ilişkin Ek Protokolün Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'ni kapsayacak şekilde genişletilmesi ve Katılım Ortaklığı Belgesi'nde yer alan kısa ve orta vadeli önceliklerin yerine getirilmesi AB-Türkiye ilişkilerinin ve katılım müzakerelerinin sürdürülmesi için önem arz etmektedir.

Diğer yandan, AB Türkiye ile 1960'lardan itibaren ortaklık ilişkisi içindedir; Türkiye'nin jeostratejik önemi, doğu ile batıyı birleştiren konumu, AB'de yaşayan ve sayıları göçle birlikte gittikçe artan Müslüman nüfus ve Türkiye-AB arasındaki ekonomik bağımlılık dikkate alındığında Türkiye'nin üyeliği daha da önem kazanmaktadır. AB'nin genişleme politikasında izlenen strateji iletişim üzerine kuruludur ve bu yolda kullanılan en önemli

araçlardan biri müzakere sürecidir. 1993 Kopenhag siyasi ve ekonomik kriterleri ile Türkiye'nin idari kapasitesi katılım müzakerelerinin temeli olmaya devam etmektedir. Bugüne kadar Türkiye- AB müzakere sürecinde açılıp kapatılan tek fasıl Bilim ve Teknoloji Faslı olup, Ek Protokolün Güney Kıbrıs Rum Yönetimini de içerecek şekilde genişletilmemesi halinde bu durum fasılların açılmasını ve açık olan fasılların kapatılmasını engelleyecektir.

Sonuç olarak, AB vizyonuna sahip bir Türkiye'nin gerek özel sektör kuruluşları gerekse kamu kurumları ile birlikte tüm AB kurumları nezdinde ayrı ayrı lobicilik faaliyetleri yapması gerektiği gözlemlenmiştir. Buna ilaveten, Türk iş çevreleri ve işçi sendikalarının da diğer paydaşlar olarak Avrupalı meslektaşları üzerinde benzer strateji izlemesi, Türkiye'nin etki alanını artırmak ve tam üyelik konusunda olumsuz görüşleri olan çevrelerin düşüncelerini değiştirerek destek sağlamak açısından faydalı olacaktır. Bu süreçte, gerek yurtiçinde gerekse yurtdışında Türkiye'nin tam üyeliğinin ekonomik ve sosyal boyutları hakkında kamuoyunun doğru ve şeffaf bir şekilde bilgilendirilmesi hayatidir. Zira, daha önce birçok AB üye ülkesinde referandum yoluyla Avrupa halklarının onayına sunulan Avrupa Anayasası'nın Fransız ve Hollanda vatandaşları tarafından veto edilmesindeki en büyük etken, AB'nin derinleşme ve genişleme süreçlerinin nereye gittiği konusunda kamuoyuna yeterli açıklamaların yapılmamış olmasıdır.

Ayrıca, AB müktesebatının dinamik niteliği, Aralık 2007'de imzalanan ve AB kurumlarına etkinlik kazandırmak amacıyla önemli değişiklikler öngören Lizbon Antlaşması ve AB düzeyinde sergilenen yoğun lobicilik faaliyetleri göz önüne alındığında, Türk kamu görevlilerinin benzer seminer ve eğitim programlarına katılması yararlı olacaktır. Gerek özel sektör gerekse kamu kurumları tarafından bu tür organizasyonların gerçekleştirilmesi teşvik edilmelidir. Böylece, kamu görevlilerine diplomatik ilişkilerde tecrübe kazandırılması, uluslararası kurumları yerinde görmek suretiyle gelişmelerin yakından takip edilmesi ve ulusal çalışmalarda bilinç ve motivasyon sağlanması bakımından olumlu sonuçlar elde edilecektir.

¹ Avrupa Parlamentosu, üyeleri demokratik yolla doğrudan seçimle işbaşına gelen tek 'ulus-üstü' yapıdır ve üye ülke vatandaşlarını ulusal parlamentolardan bağımsız şekilde temsil eder. Bu çerçevede, Avrupa Parlamentosu üyeleri genel kurul toplantılarında vatandaşı oldukları ülkenin temsilcisi olarak bir arada değil, dahil oldukları siyasi gruba göre otururlar. Bununla birlikte, seminer sırasında parlamenterler ile yapılan görüşmeler sonucunda bu kişilerin 'ulus-üstü' misyonlarına rağmen, aynı ulusal parlamentolarda olduğu gibi, seçmenlerinin sorunlarının Avrupa düzeyinde ele alınması görevini üstlendikleri dikkat çekmiştir. Avrupa iş çevreleri ve işçi sendikası temsilcileri ile yapılan görüşmeler de ulusal baskı gruplarının çıkarlarının gözetilmesi açısından Avrupalı parlamenterler üzerinde etkilerini artırma çabalarını teyit etmiştir.

Türkiye AB Rekabet Gücü programına katılıyor

12 Şubat 2008'de, AB ve Türkiye arasında İşletme Komisyonu Üyesi Günther Verheugen ve Türkiye'nin AB Daimi Temsilcisi Volkan Bozkır'ın katılımı ile Türkiye'nin "AB Rekabet Gücü ve İnovasyon Programı (CIP)"na girişini sağlayan mutabakat zaptı imzalandı.

Verheugen, iş çevresinin ve özellikle KOBİ'lerin bu katılımdan güçlü bir şekilde yararlanacağını söyleyerek Türkiye'nin kararını memnuniyetle karşıladı. Bu programın AB ve Türk şirketlerine işbirliği açısından büyük fırsatlar sunacağını; bu kararın Türkiye ve AB'yi daha da yakınlaştıracak politik bir etkiye sahip olacağını belirtti.

CIP programı 2013 yılına kadar, özellikle Türkiye ekonomisinin omurgası olan KOBİ'lerin büyümesini ve girişimciliğin artırılmasını amaçlayan 3.6 milyar avroluk bir bütçe sunmaktadır. Türkiye'nin AB projelerine katılımına izin verirken en iyi uygulamaların değişiminde tam fayda sağlayacaktır.

CIP programının üç sütunu bulunmaktadır:

- İşletmelerin rekabetini artırmak için oluşturulan "Girişimcilik ve İnovasyon Çerçeve Programı"
- Sürdürülebilir, rekabetçi, yenilikçi ve her şeyi kapsayan bir toplumun gelişimini hızlandırmayı amaçlayan "Bilgi ve Yenilik Çerçeve Teknolojileri Politikası Destek Programı"
- Bütün sektörlerde yenilenebilir enerji kaynaklarını ve enerji verimliliğini teşvik eden "Akıllı Enerji-Avrupa Programı"

Türkiye, CIP programı altında daha da genişletilen AB'nin 6. Çerçeve "Araştırma ve Yenilik" programına uzun süredir aktif bir şekilde katılım sağlamaktadır.

Türkiye, Hırvatistan ve Makedonya'dan sonra CIP programına katılan üçüncü aday ülkedir.

Kaynak: <http://www.euractiv.com/>

T.C.
MALİYE BAKANLIĞI

T.C.
MALİYE BAKANLIĞI
AB VE DIŞ İLİŞKİLER DAİRESİ BAŞKANLIĞI

İlkadım Caddesi No:2 Kat:6 06450 Dikmen/ANKARA
Telefon: (312) 415 23 37- 415 23 41
Faks: (312) 417 11 72
e-posta: ab@maliye.gov.tr
<http://www.maliye-abdid.gov.tr/>